

“DÜNYA’DA ve TÜRKİYE’DE ANTEPFİSTİĞİ”

Eğimli ve kır夲 topraklarda ekonomik bitkisel üretimin yapılmadığı alanlarda sabırla, almadan vererek çalışan üreticilerin ödüllünün adıdır antepfıstığı meyvesi. Geçmişte halka yasaklanan; sadece kralların tükettiği meyvedir antepfıstığı. Günümüzde karışık çerez tabaklarında özenle seçilen, kabuğundan inatla çıkarılmaya çalı̄ılan meyvedir antepfıstığı.

Antepfıstığı üreticileri en az 7-8 yıl hiç meye almadan fidanlarının bakımını yaparlar. Bu süre sonunda meyveleri görmeye, 10-15 yıl sonra da gelir elde etmeye başlarlar. Bir şeftali ağacı 25-30 yaşına gelince ekonomik ömrünü doldururken 25-30 yaşındaki antepfıstığı aғacı en verimli çağındadır. Antepfıstığının doğru bakım şartlarında

100 yıldan fazla ekonomik ömrü vardır. Gaziantep’tे yaşıının 700 yıldan fazla olduğu bilinen antepfıstığı ağaçları vardır.

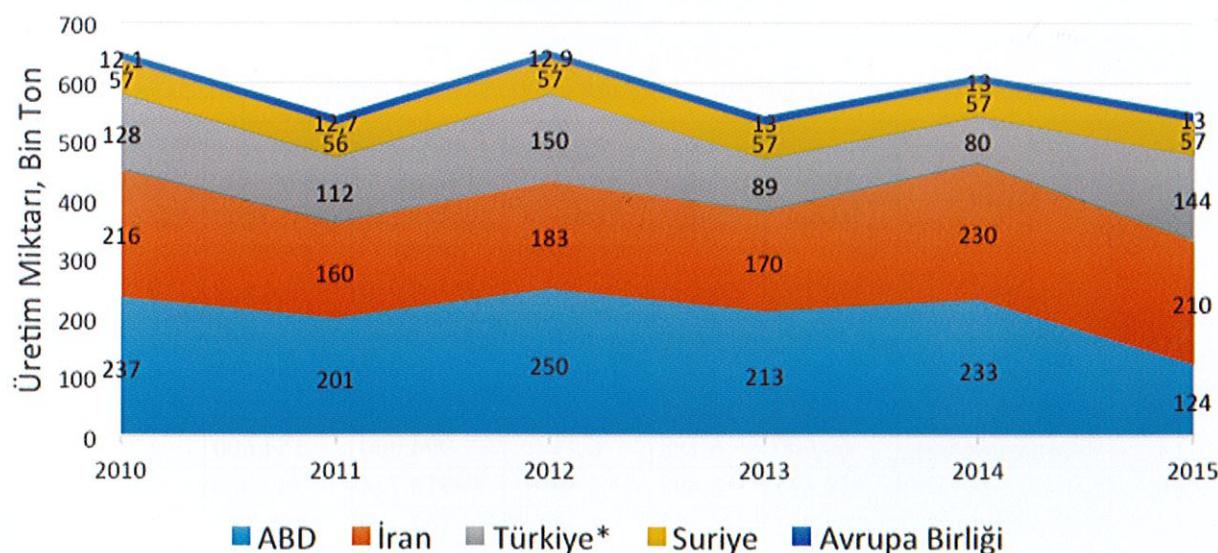
Antepfıstığı kurutulduktan sonra uygun şartlarda iki yıla kadar bekletilebilmektedir. Antepfıstığı bu özelliği ile bir bakıma da “akakçe”dir.

Küresel ı̄şınmanın ve iklim değişikliğinin etkisini artırdığı, yağış dağılımında səpmaların olduğu, kuraklığın sıkılıkla yaşandığı günleri yaşamaya başladık. Diğer taraftan ülkemizde antepfıstığı yetiştiriciliği yapılan alanlar da artmaktadır. Antepfıstığının kurağa dayanıklılığı, çok farklı yağış rejimine sahip alanlarda antepfıstığı yetiştiriciliğinin sürdürülebilir olmasından rahatlıkla görebilmektedir. Örneğin yıllık ya-

ğış ortalamasının 200mm’ye kadar düşüğü alanlarda antepfıstığının üretiminin süredüğünü görebilmektedir. Yine bölgede yaşıının 700 yıldan fazla olduğu ağaçlar bulunmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri Tarım Bakanlığı (USDA) verilerine göre Dünya antepfıstığı üretiminde ilk beş sırayı, ABD, İran, Türkiye, Suriye ve Avrupa Birliği almaktadır. (USDA, 2015) Son yılın verileri Türkiye için TÜİK’ten diğerler için basından alınmıştır. ABD’de 2015 yılında meyvelerin soğuklanma ihtiyacını karşılayamadığından meyvelerin iç doldurmadi ve bu nedenle rekollenin düşük olduğu iddia edilmektedir(1).

Dünya Antepfıstığı Üretimi

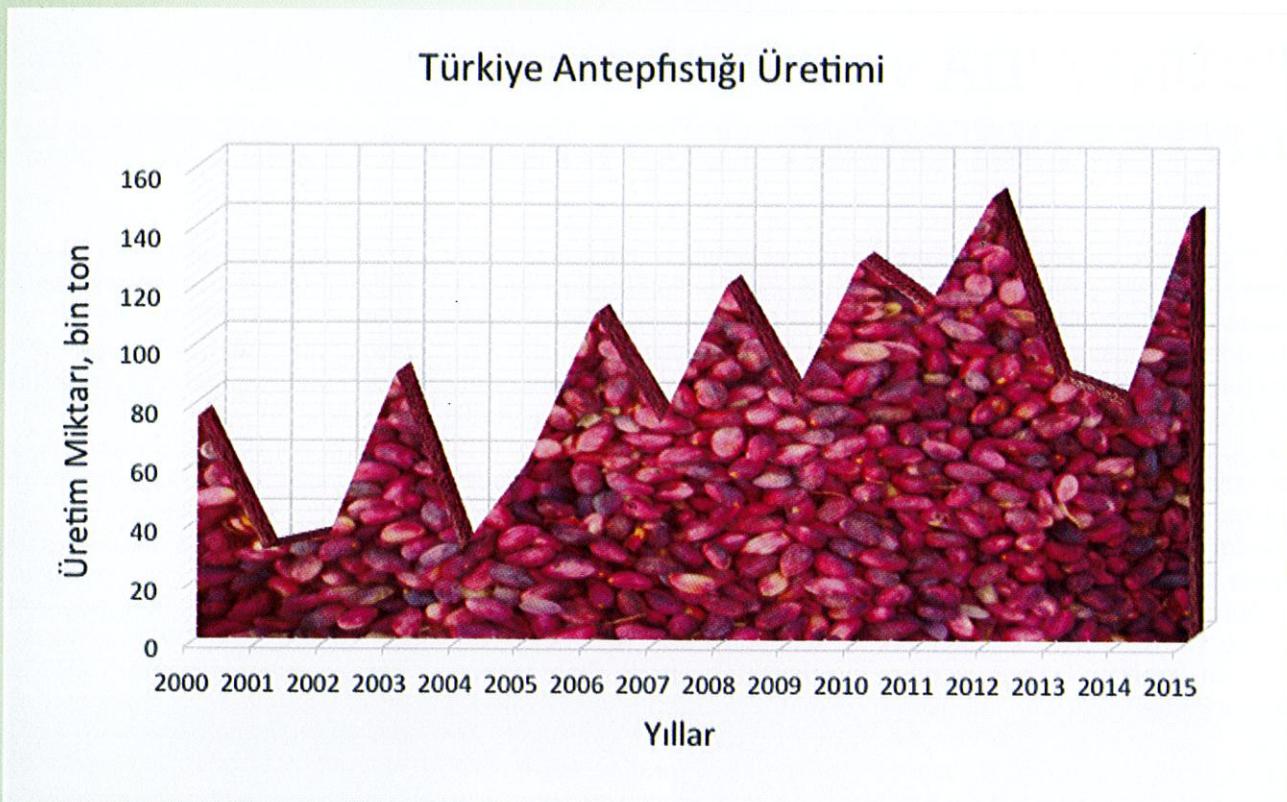
Şekil 1. Dünya antepfıstığı Üretimi, (USDA, TÜİK)

Türkiye'de antepfıstığı üretiminde genel olarak 2013 ve 2014 yıllarında istenilen verim elde edilemezken 2015 yılı için yapılan

rekolte tahmin çalışmasında kuru kırmızı kabuklu meyve olarak 144 bin ton belirlenmiştir. Antepfıstığı yetişirilen bölgede genel olarak

2015-2016 yağış yılı kurak geçmiş, ilkbahar geç donlarından etkilenme yok denecek düzeydedir.

Şekil 2. Uzun yıllar Türkiye antepfıstığı üretim durumu, (TÜİK)

32

Son yıllarda antepfıstığına olan ilgi ile birlikte antepfıstığı alanları da artmaktadır. Bir taraftan yeni alanlara dikim yapılrken, diğer taraftan

doğal olarak yetişmiş melengiç ve buttum alanları aşılama ile antepfıstığına dönüştürülmektedir. Genç bahçelerin verime yatmasıyla an-

tepfistığı üretimimizin her yıl belli bir oranda artması beklenmektedir.

Tablo 1. İller'e göre 2015 yılı antepfıstığı alanı, ağaç sayısı ve üretim miktarları, (TÜİK)

Sıra No	İl Adı	Alan (dekar)	Üretim (Ton)	Ağaç başına ortalama verim(kg)	Meyve veren yaşıta ağaç sayısı	Meyve vermeyen yaşıta ağaç sayısı	Toplam Ağaç Sayısı
1	Gaziantep	1.299.122	59.237	3,61	16.390.810	3.566.888	19.956.698
2	Şanlıurfa	886.081	54.065	4,23	12.771.860	2.813.225	15.585.085
4	Adıyaman	291.071	9.927	1,90	5.219.329	1.306.615	6.525.944
5	Siirt	193.176	11.823	3,77	3.137.500	1.631.500	4.769.000
3	Kahramanmaraş	69.600	6.188	6,23	994.000	154.600	1.148.600
6	Kilis	59.477	2.498	3,50	713.724	237.908	951.632
7	Diger İller	24.811	374	3,53	102.289	1.441.857	1.545.146
	Toplam	2.823.338	144.112	3,66	39.329.512	11.152.593	50.482.105

ANTEPFİSTİĞİ TİCARETİ

Güneydoğu İhracatçılar Birliği'nden alınan verilere göre antepfıstığı

ihracatımız 2013 yılına kadar artarken, 2014 yılında fiyatların yükselmesi nedeniyle ihracat miktarında bir düşüş gerçekleşmiştir(Tablo

3). İhracat miktarımız 2015 yılında rekollenin yükselmesi, fiyatların düşmesi ile tekrar bir miktar artış göstermiştir.

Tablo 2. Dünya antepfıstığı ihracat miktarları, ton (USDA, GAİB)

Ülkeler	2010	2011	2012	2013	2014	2015
İran	157.100	115.100	121.000	138.100	191.700	-
ABD	137.868	156.627	166.915	177.488	137.714	88.161
Türkiye*	1.937	2.685	4.806	6.804	2.200	5.126

*:Güneydoğu İhracatçılar Birliği, GAİB

Beşer yıllık antepfıstığı ortalama üretim rakamlarına bakıldığından; iki binli yılların başında üretim ortalama 70.000 ton iken son beş yıl ortalaması 115.000 tona ulaşmıştır. Normal şartlarda bu artışın her yıl sürmesi ve önemizdeki on yıl sonrasında da 200.000 tonu aşması beklenmektedir. Üretim

miktarımıza göre ihracat rakamları oldukça düşüktür. Antepfıstığı üreticisi olmadan ticaretini yapan Almanya ve Belçika gibi ülkelerin ihracatı bizden yüksektir. Dünyaya en fazla antepfıstığı ihracatı yapan İran ve ABD'nin antepfıstığı şekli iri, çitlak, yuvarlığımızdır ve dünyada tüketici ülkeler daha çok bu şekli

benimsemişlerdir. Ülkemizde üretilen antepfıstıkları ise nispeten küçük, az çitlak, ince uzun bir yapıya fakat çok zengin bir aromaya sahiptir. Bu lezzet ile tanışanlar aroma nedeniyle daha yüksek ücret karşılığında tercih etmektedir.

Tablo 3. Dünya antepfıstığı ithalatı, (USDA)

İthalat	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Çin	46,4	58,0	70,1	76,4	79,9	81,9
AB	76,2	67,6	57,7	64,7	74,1	71,5
Hong Kong	29,9	30,8	23,9	36,4	30,4	30,5
BAE	21,0	18,4	18,4	21,0	22,0	23,2
Kanada	7,6	12,6	15,5	17,0	18,8	17,7
Türkiye	2,1	6,3	4,3	4,1	13,6	17,5
Irak	6,2	6,1	7,0	6,1	8,6	9,8
Hindistan	5,0	7,5	5,3	9,8	8,8	8,0
Australya	2,8	4,9	4,4	5,2	6,6	4,5
Lübnan	3,0	2,6	2,7	3,7	3,2	4,4
Diğer	38,3	54,5	46,9	37,2	27,0	25,0
Toplam	238,3	269,4	256,1	281,5	292,9	293,8

İran üzerindeki ekonomik ambargonun kalkması ABD'li antepfıstığı üreticilerini tedirgin etmeye ve şimdiden İran'ın ihracatını art-

tırdığını söyleyebiliriz. Türkiye artan antepfıstığı üretimine paralel olarak mutlaka dünya piyasasındaki payını da artırmalıdır. Aksi hâlde artan

ürütim iç piyasada kalacak olursa üreticilerin mağduriyeti oluşabilir.

Bu sıkıntının ileride yaşanmaması için şimdiden ihracatı artırmak, ihracatin öünü açmak gerekmektedir. Bu anlamda üreticilere düşen görev, ürünlerinin kalitesini artıra-

cak yetiştiricilik uygulamaları yapmaları; hasat sonrası bazı hususlara dikkat etmeleri gerekmektedir.

Dünya antepfistiği tüketimini incelediğimizde (Tablo, 4) Türkiye'nin

birinci sırada olduğunu görmekteyiz. On ülkenin yer aldığı tablo incelendiğinde, dört ülkenin üretici ve kendine yeter olduğu; diğer altı ülke ise pazar olarak kabul edilebilir.

Tablo 4. Dünya antepfistiği tüketimi, (USDA)

Antepfistiği Tüketimi		2010	2011	2012	2013	2014
1	Türkiye*	86	85	93	92	104
2	AB	79	69	76	86	83
3	Çin	58	70	76	80	82
4	Suriye*	59	58	54	53	57
5	ABD*	50	73	76	51	57
6	İran*	59	48	51	38	43
7	Hong Kong	31	24	36	30	31

*: Kendine yeter, üretici ülke

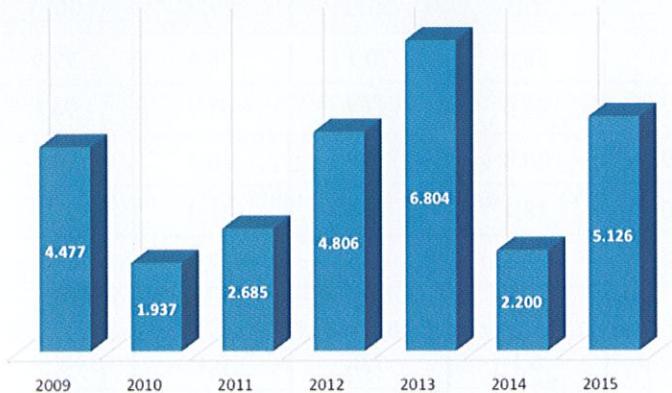
ANTEPFISTİĞİNİN ÜRETİMİNİN ve İHRACATININ ARTTIRILMASI

Antepfistiğinin üretiminin artırılmasından daha da önemli sorunumuz, yukarıda anlatıldığı gibi pazarlamadır. Bu sorunu aşmadan yeni

ürüm alanlarının artırılması eski ve yeni üreticileri mağdur edebilecektir. Dünyanın geldiği noktada bir ürünün üretimin artırılması için üretim yapılan alanların artırılmasından ziyade birim alandan alınan ürünün artırılması gerekmektedir. Birim

alandan alınan ürünün artırılması için doğru çeşit ve tozlayıcı seçimi, uygun budama, sulama, gübreleme, hastalık ve zararlılarla mücadele, gereği kadar zamanında toprak işleme ve benzeri uygulamalarla verim ve kaliteyi artırabiliriz.

Türkiye antepfistiği ihracat rakamları, ton

Şekil 3. Türkiye Antepfistiği İhracatı, (GAİB)

Antepfistiği üretimi ülkemizde İran ve ABD'nin aksine kuru şartlarda yapılmaktadır. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Çiftçi Kayıt Sistemine (ÇKS) göre antepfistiği alanlarının sadece %3' ü sulanmaktadır. Antepfistiğinin kurağa dayanıklı olması üreticilerimiz nazarında bazı yanlış anımlara neden olmaktadır. Örneğin: "Antepfistiği sulanmaz", "antepfistiği suyu sev-

mez", "sulama antepfistiğini kurutur" gibi yanlış fikirler bazı üreticilerimizde maalesef bulunmaktadır.

Yapılan çalışmalarda antepfistiğinin sulanması halinde uzun yıllar ortalamasında, uzun çeşidine yaklaşık, 3 kat, Siirt çeşidine ise yaklaşık 2,5 kat verim artışı tespit edilmiştir. Ayrıca sulama ile meyve iriliği ve çitlik meyve oranı gibi meyve kalite değerleri de artacaktır.

Artan antepfistiği üretiminin piyasada değerinin korunması için dış pazara açılmalıdır. Hasat ve hasat sonrasında "farklı çeşitleri karıştırılmamak, sağlıklı şartlarda kurutma ve kavlatma, kontrollü depolama yapmak" gibi yöntemlerle ürünün kalitesini düşürmeden pazar değerini koruyabiliriz. Üreticilerimiz kaliteli ve standart ürün elde edilerek ihracatçılarının elini güçlendirmelidir.

(1): <http://www.mylotrade.com/u-s-pistachio-market-analysis.html>